

"Službeni glasnik RS", br. 101/2008, 16/2009, 93/2009, 14/2010

Na osnovu tačke 14. podtačke 2) Odluke o osnivanju Direktorata civilnog vazduhoplovstva države Srbije i države Crne Gore ("Službeni glasnik RS", broj 102/03), Odluke o vršenju osnivačkih prava u Direktoratu civilnog vazduhoplovstva države Srbije i države Crne Gore ("Službeni glasnik RS", broj 53/06) i Zaključka o promeni naziva Direktorata civilnog vazduhoplovstva države Srbije i države Crne Gore ("Službeni glasnik RS", broj 12/07) i člana 152. stav 4. Zakona o vazдушnom saobraćaju ("Službeni list SRJ", br. 12/98, 44/99, 73/00 i 70/01 i "Službeni glasnik RS", broj 101/05),

Savet Direktorata civilnog vazduhoplovstva Republike Srbije propisuje

PRAVILNIK
o organizaciji radnog vremena članova posade civilnog vazduhoplova

Glava prva
UVODNE ODREDBE

Predmet pravilnika

Član 1.

Ovim pravilnikom se propisuje organizacija radnog vremena članova posade vazduhoplova u javnom avio-prevozu (u daljem tekstu: član posade), zdravstvene mere i mere zaštite na radu članova posade, kao i posebni uslovi u pogledu organizacije radnog vremena članova posade kod prevoza u cilju pružanja hitne medicinske pomoći, pružanja usluga iz vazduha, školovanja i obuke vazduhoplovnog osoblja i panoramskih letova.

Obim primene

Član 2.

Odredbe ovog pravilnika primenjuju se na pravno lice ili preduzetnika koji obavlja delatnost iz člana 1. ovog pravilnika i ima sedište ili prebivalište na teritoriji Republike Srbije (u daljem tekstu: vazduhoplovni subjekat).

Pravo vazduhoplovnog subjekta da odredi povoljnije uslove

Član 3.

Vazduhoplovni subjekat ima pravo da odredi povoljnije uslove za člana posade od uslova koji su propisani ovim pravilnikom.

Značenje izraza

Član 4.

Pojedini izrazi koji se koriste u ovom pravilniku imaju sledeće značenje:

- 1) **posada vazduhoplova** (Crew members) je skup lica koja imaju odgovarajuću letačku dozvolu, a čije su dužnosti vezane za upravljanje vazduhoplovom za vreme leta (letačka posada) ili lica koja imaju dozvolu/potvrdu o obučenosti, a čije su dužnosti vezane za sigurnost lica ukrcanih u vazduhoplov (kabinska posada);
- 2) **sektor** (Sector) je let koji započinje u jednom, a završava se u istom ili drugom mestu;
- 3) **dužnost** (Duty) je bilo koji zadatak koji je članu posade dodelio vazduhoplovni subjekat;
- 4) **letačka dužnost** (Flight Duty) je dužnost koju član posade vrši u ili na vazduhoplovu;
- 5) **aktivni član posade** (Operating Crew Member) je član posade koji vrši letačke dužnosti tokom celog leta ili tokom bilo kojeg dela leta;
- 6) **pojačana letačka posada** (Augmented Flight Crew) je letačka posada koju čini veći broj članova od najmanjeg propisanog broja članova, tako da za vreme leta svaki član posade može svoju dužnost da preda drugom članu letačke posade koji je osposobljen i ovlašćen da vrši dužnost koja mu se predaje;
- 7) **pojačana kabinska posada** (Augmented Cabin Crew) je kabinska posada koju čini veći broj članova od najmanje propisanog broja članova;
- 8) **radno vreme** (Duty Time) je period koji traje od trenutka kad se član posade javi na dužnost po zahtevu vazduhoplovnog subjekta do trenutka kad bude oslobođen svih dužnosti;
- 9) **vreme letačke dužnosti** (Flight Duty Period) je period u kome član posade vrši letačku dužnost i traje od trenutka kad vazduhoplovni subjekat zahteva od člana posade da se javi na dužnost u vezi sa izvršenjem jednog ili više letova, do trenutka kad član posade posle poslednjeg leta izvrši poslesletne dužnosti;
- 10) **vreme leta** (Block Time) je period koji traje od trenutka kad se motor ili propeler pokrene radi poletanja ili vazduhoplov prvi put pokrene s parking pozicije do trenutka kad se vazduhoplov potpuno zaustavi na određenoj parking poziciji i potom potpuno zaustave svi motori ili propeleri;
- 11) **vreme javljanja na dužnost** je sat i minut u kome je član posade dužan da se javi na dužnost po zahtevu vazduhoplovnog subjekta;
- 12) **dežurstvo** (Stand by) je period u kome je član posade spreman da se, na zahtev vazduhoplovnog subjekta, odmah javi na letačku ili drugu dužnost ili na pozicioniranje;

- 13) **odmor** (Rest Period) je period u kome je član posade oslobođen svih dužnosti i dežurstava;
- 14) **vreme prevoza** (Traveling Time) je period koji član posade provede u putovanju od mesta stanovanja ili mesta odmora do unapred određenog mesta javljanja na dužnost, i obratno;
- 15) **prekid** (Break) je period kraći od odmora, u kome je član posade vazduhoplova oslobođen svih dužnosti, ali se računa u radno vreme;
- 16) **podeljeno radno vreme** (Split Duty) je period u kome se letačka dužnost vrši na dva ili više sektora, pod uslovom da je vršenje bilo kojih od sektora razdvojeno prekidom;
- 17) **lokalni dan** (Local Day) je period od 24 sata koji počinje u 00,00 sati po lokalnom vremenu;
- 18) **lokalna noć** (Local Night) je svaki period od osam sati koji traje između 22 sata i osam sati ujutro po lokalnom vremenu;
- 19) **period najniže dnevne aktivnosti organizma** (Window Of Circadian Low-WOCL) je period između 2:00 sata i 05:59 sati; period najniže dnevne aktivnosti organizma unutar područja od tri vremenske zone od matičnog aerodroma računa se prema lokalnom vremenu na matičnom aerodromu. Van područja od tri vremenske zone od matičnog aerodroma, u prvih 48 sati posle odlaska iz vremenske zone na matičnom aerodromu period najniže dnevne aktivnosti organizma računa se prema lokalnom vremenu na matičnom aerodromu, a posle tog vremena računa se prema lokalnom vremenu u mestu dolaska;
- 20) **slobodan dan** (A single day free of duty) je period u kome je član posade oslobođen svih dužnosti i koji u neprekinutom vremenskom sledu obuhvata najmanje lokalnu noć, naredni lokalni dan i narednu lokalnu noć. Vreme odmora može da čini deo slobodnog dana;
- 21) **matični aerodrom** (Home Base) je aerodrom koji vazduhoplovni subjekat određuje za svakog člana posade, na kome član posade u redovnim prilikama započinje i završava radno vreme i pri svemu tome sam sebi obezbeđuje smeštaj; vazduhoplovni subjekat može da odredi samo jedan matični aerodrom za svakog člana posade;
- 22) **odgovarajući smeštaj** (Accommodation) je prikladno nameštena soba sa ležajem i minimalnim nivoom buke u kojoj mogu da se kontrolišu svetlo i temperatura;
- 23) **pozicioniranje** (Positioning) je prevoz člana posade koji je na dužnosti, a nije aktivni član posade, iz jednog mesta u drugo, po nalogu vazduhoplovnog subjekta.

Glava druga

ODREDBE O ORGANIZACIJI RADNOG VREMENA, ZDRAVSTVENIM MERAMA I MERAMA ZAŠTITE NA RADU ČLANOVA POSADE VAZDUHOPLOVA U JAVNOM AVIO-PREVOZU

Osnovne obaveze vazduhoplovnog subjekta

Član 5.

Vazduhoplovni subjekat dužan je tako da planira raspored radnog vremena člana posade kako obim posla ne bi ugrozio njegovo zdravlje, ni sigurnost u civilnom vazduhoplovstvu, a da članu posade smanji monotoniju rada.

Vazduhoplovni subjekat dužan je da o planiranom rasporedu radnog vremena blagovremeno obavesti člana posade, kako bi mu omogućio da planira odgovarajući odmor.

Ostale obaveze vazduhoplovnog subjekta u planiranju radnog vremena i trajanja letačke dužnosti

Član 6.

Pri planiranju rasporeda radnog vremena, vazduhoplovni subjekat dužan je da obezbedi srazmeru između učestalosti i trajanja letačke dužnosti, s jedne strane, i učestalosti i trajanja odmora, s druge strane, i da što više smanji negativan uticaj koji ima na člana posade rad s punim radnim vremenom uz najkraći odmor.

Pri planiranju trajanja letačke dužnosti, vazduhoplovni subjekat je dužan da izbegne naizmenično smenjivanje dnevnih i noćnih letačkih dužnosti, pozicioniranje člana posade kojim se ozbiljno remeti njihov redovan tok spavanja i vršenja dužnosti i da spreči nastupanje preteranog zamora koji bi članu posade otežao da s prihvatljivim nivoom sigurnosti vrši letačku dužnost.

Vazduhoplovni subjekat je dužan da obavesti člana posade o slobodnim danima koje je predvideo za njega, najmanje sedam dana pre početka korišćenja slobodnih dana. Prilikom planiranja slobodnih dana mora da se vodi računa da se slobodni dani, kad god je to moguće, koriste u mestu stanovanja člana posade.

Posebna obaveza vazduhoplovnog subjekta

Član 7.

Vazduhoplovni subjekat mora da planira obavljanje letačke dužnosti tako da član posade bude pošteđen zamora kako bi svoje dužnosti obavljao sa zadovoljavajućim nivoom sigurnosti u svim okolnostima.

Elementi Operativnog priručnika

Član 8.

Vazduhoplovni subjekat dužan je da, u skladu sa odredbama ovog pravilnika, u svom operativnom priručniku propiše:

- ograničenja radnog vremena, trajanja letačke dužnosti i odmora za svakog člana posade;
- uslove pod kojima radno vreme i trajanje letačke dužnosti mogu da se produže, a odmor skрати;
- proceduru po kojoj se Direktorat civilnog vazduhoplovstva Republike Srbije (u daljem tekstu: Direktorat) obaveštava o produženjima radnog vremena i trajanja letačke dužnosti;
- način upućivanja zahteva članu posade kojim mu se omogućuje dovoljno vremena za javljanje na dužnost;
- vreme koje je stvarno potrebno za vršenje pretpoletnih i poslesletnih dužnosti;
- ovlašćenje vođe vazduhoplova da zahteva da pretpoletne i poslesletne dužnosti traju duže;
- prihvatljivi nivo buke, temperature, svetla i ventilacije vazduha ako član posade na dužnosti provodi prekid u vazduhoplovu, pri čemu član posade mora imati mogućnost kontrole nad temperaturom i ventilacijom vazduha.

Odredbe Operativnog priručnika o ograničenju i prekoračenju radnog vremena, trajanju letačke dužnosti, trajanju leta i odmora člana posade podležu odobrenju Direktorata.

Planiranje reda letenja

Član 9.

Vazduhoplovni subjekat dužan je da tako planira red letenja da pri njegovom izvršenju ne prekorači propisano trajanje letačke dužnosti.

Kad stvarni pokazatelji ukažu da je pri izvršenju reda letenja prekoračeno trajanje letačke dužnosti u više od 33% slučajeva u sezoni reda letenja, vazduhoplovni subjekat dužan je da uskladi red letenja s rasporedom letačkih dužnosti.

Obaveze člana posade

Član 10.

Član posade ne sme da započne vršenje letačke dužnosti ako je svestan da, usled premora ili nekog drugog razloga, ne može da izvrši letačku dužnost s prihvatljivim nivoom sigurnosti, niti sme da vršenje letačke dužnosti započne suprotno nekoj drugoj odredbi ovog pravilnika.

Član posade dužan je da planira i koristi odmor na takav način da otkloni zamor koji je nastao vršenjem dužnosti.

Član letačke posade dužan je da uredno i redovno vodi knjižicu letenja u kojoj tako beleži detalje o izvršenim letačkim dužnostima, i to tako da zabeleženi podaci ne mogu da se izbrišu.

Ograničenje radnog vremena

Član 11.

Radno vreme člana posade ne sme biti duže:

- od 1920 časova u jednoj kalendarskoj godini;
- od 960 časova u šest meseci u toku kalendarske godine;
- od 160 časova u 30 uzastopnih kalendarskih dana;
- od 100 časova u 14 uzastopnih kalendarskih dana;
- od 40 časova nedeljno.

Ograničenje vremena leta

Član 12.

Vreme leta člana posade ne sme biti duže:

- od 900 časova u jednoj kalendarskoj godini;
- 85 časova u toku 30 uzastopnih kalendarskih dana;
- od 28 časova nedeljno.

Ograničenje trajanja letačke dužnosti - avioni

Član 13.

Letačka dužnost može da traje najduže 13 sati u toku 24 sata.

Najduže trajanje letačke dužnosti u toku 24 sata skraćuje se po 30 minuta za svaki sektor, počevši od trećeg sektora pa nadalje, pri čemu najduže skraćenje iznosi dva sata.

Kad letačka dužnost počne u periodu najniže dnevne aktivnosti organizma, najduže trajanje letačke dužnosti se skraćuje za vreme koje ulazi u taj period, a najduže za dva sata, a kad se letačka dužnost završava u periodu najniže dnevne aktivnosti organizma ili ga potpuno obuhvata, najduže trajanje letačke dužnosti skraćuje se za polovinu vremena u kojoj je letačka dužnost vršena u tom periodu.

Ograničenje trajanja letačke dužnosti - helikopteri

Član 14.

Najduže vreme letačke dužnosti u toku 24 časa iznosi:

- 10 časova kod helikoptera sa jednim članom posade,
- 11 časova kod helikoptera sa više članova posade.

Najduže vreme leta u toku 24 časa iznosi:

- 7 časova kod helikoptera sa jednim članom posade,

- 8 časova kod helikoptera sa više članova posade.

Kada letačka dužnost započinje u periodu najniže dnevne aktivnosti organizma, najduže vreme letačke dužnosti skraćuje se za vreme koje ulazi u taj period, a najviše za dva časa, a kad se letačka dužnost završava u periodu najniže dnevne aktivnosti organizma ili ga potpuno obuhvata, najduže trajanje letačke dužnosti skraćuje se za polovinu vremena u kojoj je letačka dužnost vršena u tom periodu.

Trajanje letačke dužnosti na helikopteru sa jednim članom posade može da se produži za jedan sat u slučaju pozicioniranja.

Član letačke posade helikoptera koji leti kratke letove koji se ponavljaju, sa prosekom od deset ili više sletanja, mora imati prekid od najmanje 30 minuta van helikoptera za svaka tri sata vremena letačke dužnosti.

Pri izvršavanju složenijih poslova, kao što je dizanje i spuštanje tereta, neprekidno vreme letačke dužnosti člana posade helikoptera ne sme da iznosi više od 3 časa.

Produženje trajanja letačke dužnosti

Član 15.

Najduže trajanje letačke dužnosti u toku 24 sata može, ako je to prethodno planirano, da se produži za jedan sat.

Kad trajanje letačke dužnosti ulazi u period najniže dnevne aktivnosti organizma za dva sata ili manje, produženje trajanja letačke dužnosti dozvoljeno je samo ako se planira za najviše četiri sektora, a kad trajanje letačke dužnosti ulazi u period najniže dnevne aktivnosti organizma više od dva sata - produženje trajanja letačke dužnosti dozvoljeno je samo ako se planira za najviše dva sektora.

Zabranjeno je da se trajanje letačke dužnosti produži više od dva puta u bilo kojih sedam uzastopnih dana ili ako vršenje letačke dužnosti obuhvata šest ili više sektora.

Kad se planira produženje trajanja letačke dužnosti, onda se odmor koji sledi povećava za po dva sata pre i posle leta ili za četiri sata posle leta.

Kad se trajanje letačke dužnosti uzastopno produžava, onda odmor koji sledi pre i posle leta mora da se uzastopno koristi.

Kad produženo trajanje letačke dužnosti započne između 22:00 i 04:59 sati, vazduhoplovni subjekat dužan je da ograniči trajanje letačke dužnosti na 11 sati i 45 minuta.

Najduže trajanje letačke dužnosti člana kabinske posade može da se produži najviše za jedan sat, ako se on javlja na letačku dužnost pre člana letačke posade.

Odredbe ovoga člana ne primenjuju se na posadu vazduhoplova s jednim članom i na letove radi pružanja hitne medicinske pomoći.

Pozicioniranje

Član 16.

Vreme koje član posade provede na pozicioniranju računa se u radno vreme.

Pozicioniranje člana posade koje se odvija posle javljanja na letačku dužnost, a pre sektora na kome je on aktivan član posade, računa se u trajanje letačke dužnosti, ali se ne računa u broj sektora na kojima je vršena letačka dužnost.

Ako pozicioniranje člana posade sledi posle sektora na kome je on bio aktivan član posade, trajanje pozicioniranja se, za potrebe izračunavanja narednog odmora, pridodaje trajanju prethodne letačke dužnosti.

Produženje trajanja letačke dužnosti usled prekida

Član 17.

Ako se letačka dužnost sastoji od dva ili više sektora odvojenih prekidom, od kojih jedan može biti u svrhu pozicioniranja koje se računa kao sektor, vreme letačke dužnosti može se produžiti samo ako je prekid duži od 3 sata, a kraći od 10 sati. U tom slučaju, trajanje letačke dužnosti može se produžiti za polovinu trajanja prekida.

Prekid ne obuhvata vreme koje je potrebno za izvršavanje neposrednih poslesletnih i pretpoletnih dužnosti.

Vazduhoplovni subjekat mora u vezi s prekidom da obezbedi:

- mirno i udobno mesto koje nije dostupno javnosti, ako prekid traje tri sata ili kraće;
- odgovarajući smeštaj, ako prekid traje duže od tri sata.

Izuzetno, prekid koji traje tri sata ili kraće može da se odvija u kabini vazduhoplova na zemlji, bez prisustva putnika.

Odredbe ovoga člana ne primenjuju se na posadu vazduhoplova sa jednim članom i na letove radi pružanja hitne medicinske pomoći.

Odmor

Član 18.

Odmor člana posade pre početka letačke dužnosti na matičnom aerodromu traje najmanje onoliko koliko je trajala prethodna letačka dužnost ili 12 sati, zavisno od toga šta je duže.

Odmor člana posade pre početka letačke dužnosti van matičnog aerodroma traje najmanje onoliko koliko je trajala prethodna letačka dužnost ili deset sati, zavisno od toga šta je duže. Kad se član posade odmara van matičnog aerodroma, vazduhoplovni subjekat dužan je da članu posade omogući spavanje od najmanje osam sati, ne računajući u to prevoz i vreme koje je članu posade potrebno za ostale fiziološke potrebe.

Kad je odmor člana posade planiran van matičnog aerodroma, vazduhoplovni subjekat je dužan da članu posade obezbedi odgovarajući smeštaj, a trajanje odmora člana posade se produžava za vreme koje iznosi razliku u vremenskim zonama između matičnog aerodroma i aerodroma na kome je odmor planiran.

Izuzetno, na pismeni zahtev vazduhoplovnog subjekta, Direktorat može odobriti da se trajanje odmora, skрати. Odobrenje se izdaje pod uslovom da vazduhoplovni subjekat pruži dokaze da, uzimajući u obzir sve okolnosti, skraćenje neće dovesti do ugrožavanja potrebnog nivoa sigurnosti.

Vazduhoplovni subjekat je dužan da obezbedi članu posade nedeljni odmor u trajanju od najmanje 36 sati, a koji uključuje dve lokalne noći, s tim što od okončanja prethodnog do započinjanja narednog nedeljnog odmora može proći najviše 168 sati. Direktorat može, na zahtev vazduhoplovnog subjekta, odobriti da druga lokalna noć u okviru nedeljnog odmora započne u 20:00 časova, ako je nedeljni odmor trajao najmanje 40 sati.

Produženje trajanja letačke dužnosti usled odmora u toku leta

Član 19.

Kada se let obavlja s najmanjim propisanim brojem članova letačke posade, trajanje letačke dužnosti ne sme da se produži usled odmora u toku leta.

U toku leta sa pojačanom letačkom posadom trajanje letačke dužnosti može, ako je to prethodno planirano, da se produži usled odmora u toku leta:

- 1) za dva sata, ako svaki član letačke posade može da napusti svoje radno mesto u periodu koje iznosi 25% od ukupnog trajanja leta;
- 2) za četiri sata, ako svaki član letačke posade može da napusti svoje radno mesto u periodu koje iznosi 50% od ukupnog trajanja leta.

Ako se trajanje letačke dužnosti produžava za dva sata, kabinska posada mora da se pojača sa najmanje jednim članom, a ako se trajanje letačke dužnosti produžava za četiri sata, sa najmanje dva člana.

Vazduhoplovni subjekat dužan je da, u slučaju obavljanja leta sa pojačanom kabinskom posadom, propiše raspored rada za svakog člana kabinske posade.

Vazduhoplovni subjekat dužan je da članu posade obezbedi odgovarajuće uslove za odmor u toku leta. Članu letačke posade mora da se obezbedi sedište s pokretnim naslovom koje je odvojeno i zaklonjeno od pilotske kabine i putnika ako letačka dužnost traje do 16 sati, a ležaj ako letačka dužnost traje preko 16 sati. Članu kabinske posade obezbeđuje se sedište.

Odmor koji sledi posle produženja trajanja letačke dužnosti radi odmora u toku leta, produžava se za šest sati.

Pravo vođe vazduhoplova da odstupi od ograničenja

Član 20.

Ako posle započinjanja letačke dužnosti nastupe prilike koje nisu mogle da se predvide, vođa vazduhoplova može da odstupi od propisanog ograničenja trajanja radnog vremena i letačke dužnosti i da ih produži, kao i da skрати odmor. Pre donošenja odluke o tome, on je dužan da se dogovori sa ostalim članovima posade.

Pri tome, trajanje letačke dužnosti iz člana 13. ovog pravilnika ne može da se produži više od dva sata, izuzev ako je posada vazduhoplova pojačana, u kom slučaju letačka dužnost može da se produži najviše za tri sata.

Ako u toku letačke dužnosti na poslednjem sektoru dođe, zbog nastupanja prilika koje nisu mogle da se predvide u vreme poletanja, do prekoračenja dozvoljenog produženja trajanja letačke dužnosti iz prethodnog stava ovog člana, let može da se nastavi ka planiranom odredišnom ili alternativnom aerodromu. U tom slučaju, odmor koji sledi po završetku letačke dužnosti može da se skрати, ali tako da ne traje kraće od odmora koji je propisan članom 18. ovog pravilnika.

Vođa vazduhoplova, u posebnim okolnostima, koje bi mogle dovesti do ozbiljnog zamora člana posade vazduhoplova može, posle dogovora sa članom posade koji je u pitanju, doneti odluku kojom će skratiti trajanje letačke dužnosti i/ili produžiti odmor u cilju otklanjanja ili smanjenja štetnog uticaja posebnih okolnosti na sigurnost obavljanja leta.

Podnošenje izveštaja o odstupanjima

Član 21.

Vođa vazduhoplova koji produži trajanje letačke dužnosti ili skрати odmor dužan je da vazduhoplovnom subjektu podnese izveštaj o tome, na obrascima čiju sadržinu propisuje Direktorat.

Ako vođa vazduhoplova produži trajanje letačke dužnosti ili skрати odmor duže od jednog sata, vazduhoplovni subjekat dužan je da Direktoratu dostavi izveštaj o tome, u roku od 28 dana od kada je produženo trajanje letačke dužnosti ili je skraćen odmor.

Direktoratu se uz izveštaj prilaže i kopija izveštaja koju je vođa vazduhoplova podneo vazduhoplovnom subjektu.

Obrasci iz stava 1. ovog člana priloženi su uz ovaj pravilnik kao Prilog I i II i čine njegov sastavni deo.

Dežurstvo

Član 22.

Vazduhoplovni subjekat dužan je unapred da obavesti člana posade o vrsti, rasporedu, započinjanju i završetku dežurstva.

Dežurstvo člana posade ne sme da traje duže od 12 sati.

Prema mestu vršenja, dežurstva člana posade se dele na dežurstva na aerodromu i ostala dežurstva (kod kuće ili u odgovarajućem smeštaju).

Dežurstvo na aerodromu

Član 23.

Dežurstvo na aerodromu traje od kada se član posade javi na dužnost na predviđenom mestu na matičnom aerodromu do prestanka planiranog dežurstva.

Dežurstvo na aerodromu se potpuno računa u radno vreme člana posade.

Kad član posade tokom dežurstva na aerodromu bude pozvan da preuzme letaćku dužnost, računa se da je započeo letaćku dužnost od trenutka kad se javio na dežurstvo.

Kad član posade tokom dežurstva na aerodromu ne bude pozvan na letaćku dužnost, njegov odmor mora da traje onoliko koliko je to propisano članom 18. ovog pravilnika.

Vazduhoplovni subjekat mora da članu posade koji dežura obezbedi udobno i mirno mesto, kome je ograničen pristup.

Kada je član posade na dežurstvu van matičnog aerodroma, a neposredno posle pozicioniranja ili završetka letaćke dužnosti, trajanje dežurstva se skraćuje za vreme koje je provedeno u pozicioniranju ili na letaćkoj dužnosti.

Ostala dežurstva

Član 24.

Dežurstvo člana posade kod kuće ili u odgovarajućem smeštaju koji mu je obezbedio vazduhoplovni subjekat računa se u radno vreme umanjeno za polovinu.

Kad je član posade pozvan da se s dežurstva kod kuće ili u odgovarajućem smeštaju javi na letaćku dužnost, trajanje letaćke dužnosti smanjuje se za polovinu izvršenog dežurstva ukoliko je dežurao kraće od šest sati, a kad je član posade pre poziva da se javi na letaćku

dužnost dežurao više od šest sati, planirano trajanje letačke dužnosti smanjuje se za trajanje dežurstva.

Kad je član posade pozvan s dežurstva na letačku dužnost, obaveza dežurstva prestaje kad član posade primi poziv na letačku dužnost.

U slučaju da vazduhoplovni subjekat odluči da prekine dežurstvo člana posade kod kuće ili u odgovarajućem smeštaju pre planiranog isteka, dežurstvo prestaje kad član posade primi obaveštenje da mu je dežurstvo prestalo.

Ishrana

Član 25.

Vazduhoplovni subjekat mora da omogući članu posade:

- hladan obrok i piće, ako letačka dužnost traje do šest sati;
- hladni obrok, topli obrok i piće, ako letačka dužnost traje duže od šest sati.

Zapisi o radnom vremenu, trajanju letačke dužnosti i odmoru

Član 26.

Vazduhoplovni subjekat mora da vodi zapise o svakom članu posade, koji sadrže podatke o:

- radnom vremenu;
- trajanju letačke dužnosti;
- trajanju leta;
- odmorima i slobodnim danima.

Vazduhoplovni subjekat dužan je da čuva zapise i tako omogući da se poštuju svi zahtevi koji su propisani ovim pravilnikom. Kopije zapisa dostupne su članu posade, na njegov zahtev.

Ako zapisi koje vodi vazduhoplovni subjekat ne obuhvataju sve podatke koji su propisani, član posade mora da vodi lične zapise koji sadrže iste podatke koje je trebalo da sadrže zapisi vazduhoplovnog subjekta.

Na zahtev bilo kog vazduhoplovnog subjekta koji namerava da koristi usluge člana posade i pre započinjanja letačke dužnosti, član posade dužan je da pokaže zapis koji je o njemu vodio prethodni vazduhoplovni subjekat ili lične zapise, ako zapisi koje je vodio prethodni vazduhoplovni subjekat ne obuhvata sve podatke koji su propisani.

Zapisi se čuvaju najmanje 24 meseca od datuma kad su poslednji put upisani podaci u njih.

Vazduhoplovni subjekat mora posebno da čuva sve izveštaje vođe vazduhoplova o produženju radnog vremena, trajanja letačke dužnosti i skraćanju odmora, najmanje šest

meseci od kada je produženo radno vreme, trajanje letačke dužnosti, trajanje leta ili skraćeni odmor.

Zapisi vazduhoplovnog subjekta i člana posade dostavljaju se Direktoratu, na njegov zahtev.

Mešoviti poslovi

Član 27.

Kad član posade vrši dužnosti koje neposredno prethode njegovom javljanju na letačku dužnost, trajanje letačke dužnosti se skraćuje za vreme koje je proveo na prethodnim dužnostima.

Kad član posade po završetku letačke dužnosti vrši druge dužnosti, njegov odmor započinje kad se završe sve dužnosti, a trajanje odmora određuje se prema trajanju letačke dužnosti.

Kada član letačke posade u toku trajanja jedne letačke dužnosti obavlja letačke dužnosti i na helikopteru i na avionu, primenjuju se ona pravila o određivanju radnog vremena i trajanja letačke dužnosti koja su povoljnija za člana posade.

Kada član letačke posade, u toku trajanja jedne letačke dužnosti, obavlja letačke dužnosti i na vazduhoplovu sa jednim i na vazduhoplovu sa više članova posade, primenjuju se ona pravila o određivanju radnog vremena i trajanja letačke dužnosti koja su povoljnija za člana posade.

Vreme prevoza

Član 28.

Vreme prevoza se ne računa u pozicioniranje i radno vreme člana posade.

Kad vreme prevoza do matičnog aerodroma prelazi 1 sat i 30 minuta, član posade dužan je da sebi organizuje privremeni smeštaj da bi smanjio trajanje prevoza.

Kad vazduhoplovni subjekat zahteva da se član posade javi na dužnost na aerodrom koji nije matični, vreme prevoza do mesta javljanja na dužnost se računa kao pozicioniranje, umanjeno za 1 sat i 30 minuta.

Slobodni dani

Član 29.

Član posade ima pravo na:

- najmanje sedam lokalnih dana svakog kalendarskog meseca, u koje može da se uračuna propisani odmor;

- najmanje 96 lokalnih dana u svakoj kalendarskoj godini, u koje može da se uračuna propisani odmor.

Godišnji odmor

Član 30.

Član posade ima pravo na plaćeni godišnji odmor od najmanje četiri nedelje (28 kalendarskih dana), ili na srazmerni deo godišnjeg odmora, ako njegov radni odnos traje manje od jedne godine.

Plaćeni godišnji odmor ne sme da se zameni s nekim drugim oblikom naknade, izuzev u slučaju prestanka radnog odnosa.

Zaštita na radu

Član 31.

Vazduhoplovni subjekat dužan je da članu posade omogući odgovarajuću zdravstvenu zaštitu i zaštitu na radu, prema prirodi posla člana posade.

Članu posade moraju uvek da budu dostupne odgovarajuće ustanove i druge službe zdravstvene zaštite i odgovarajuće službe zaštite na radu.

Zdravstveni pregled

Član 32.

Vazduhoplovni subjekat dužan je da omogući članu posade da pre stupanja na dužnost obavi besplatan zdravstveni pregled, te da mu, na osnovu rezultata tog pregleda, omogući besplatne periodične zdravstvene preglede. Ovi zdravstveni pregledi nisu ni u kakvoj vezi s pregledima koji se obavljaju radi sticanja, produženja i obnavljanja dozvola i ovlašćenja i mogu da se obavljaju u sistemu zdravstvene zaštite.

Podaci sa zdravstvenog pregleda predstavljaju službenu tajnu i ne smeju da se otkriju bez pismenog pristanka člana posade na koga se odnose.

Član posade sa zdravstvenim problemima koji su nastali kao posledica vršenja dužnosti u noćnim uslovima, mora biti premešten, kad god je to moguće, na letaćku ili drugu dužnost koja se vrši danju.

Rad na uređajima za simulirano letenje

Član 33.

Vreme koje je provedeno na uređaju za simuliranje letenja, kao i 1 sat i 30 minuta pre toga i 30 minuta posle toga, računa se u radno vreme člana letaćke posade.

Vreme koje je provedeno na letaćkoj dužnosti na simulatoru letenja računa se u letaćku dužnost člana letaćke posade.

Rad na uređajima za obuku člana kabinske posade

Član 34.

Vreme koje član kabinske posade provede na uređajima od kojih zavisi sticanje ili produženje njegove potvrde o obučenosti, računa se u njegovo radno vreme.

Posebne odredbe o organizaciji radnog vremena u prevozu radi pružanja hitne medicinske pomoći

Član 35.

Trajanje letačke dužnosti člana posade vazduhoplova u prevozu radi pružanja hitne medicinske pomoći se može produžiti za 4 sata pod sledećim uslovima:

- da je na letu prisutan zdravstveni radnik;
- da je na letu prisutan najviše jedan putnik koji je rođak ili neko drugo lice blisko povređenom ili obolelom;
- da je produženom trajanju letačke dužnosti člana posade u prevozu radi pružanja hitne medicinske pomoći prethodio odmor.

Posle produženog trajanja letačke dužnosti pri prevozu za pružanje hitne medicinske pomoći odmor člana posade se ne sme skratiti.

Vođa vazduhoplova ima pravo da produži trajanje letačke dužnosti radi pružanja hitne medicinske pomoći za više od 4 sata u slučaju kada je takvo prekoračenje neophodno da se povređeno ili obolelo lice ili organ koji se prevozi radi transplantacije isporuče do aerodroma odredišta i ne može se iskoristiti nakon iskrcavanja tih lica ili organa.

Nakon produženog trajanja letačke dužnosti prema odredbama iz prethodnog stava, članu posade sledi odmor od najmanje 48 sati pre sledeće letačke dužnosti u prevozu radi pružanja hitne medicinske pomoći.

U slučaju kada se članu posade vazduhoplova u prevozu radi pružanja hitne medicinske pomoći dvaput produži trajanje letačke dužnosti na osnovu prava vođe vazduhoplova, a prvo od produženja je primenjeno kako bi se povređeno ili obolelo lice unelo na vazduhoplov, odmor od 48 sati može se odložiti do povratka vazduhoplova u bazu. U ovom slučaju vođa vazduhoplova može skratiti odmor nakon prvog od produženja za tri sata ili na najviše 10 sati, ako se obavlja u odgovarajućem smeštaju, u zavisnosti koji od perioda traje kraće.

U periodu od 28 uzastopnih dana, članu posade u prevozu radi pružanja hitne medicinske pomoći se može najviše tri puta produžiti trajanje letačke dužnosti.

Korišćenje podeljenog radnog vremena u svrhu produženja trajanja letačke dužnosti u prevozu radi pružanja hitne medicinske pomoći nije dozvoljeno.

Kada se prevoz radi pružanja hitne medicinske pomoći vrši helikopterom sa jednim članom posade trajanje letačke dužnosti može da se produži za najviše četiri sata, dok se

vršenje letačke dužnosti može produžiti više od četiri sata samo u slučaju da se u sastavu posade helikoptera nalaze najmanje dva člana koja su osposobljena i ovlašćena da vrše dužnost vođe vazduhoplova.

Glava treća

POSEBNE ODREDBE O ORGANIZACIJI RADNOG VREMENA ČLANOVA POSADU U OBAVLJANJU POJEDINIH DELATNOSTI U CIVILNOM VAZDUHOPLOVSTVU

Shodna primena

Član 36.

Odredbe glave druge shodno se primenjuju na organizaciju radnog vremena, zdravstvene mere i mere zaštite na radu članova posade vazduhoplova kojima se obavljaju delatnosti navedene u ovoj glavi.

Pružanje usluga iz vazduha

Član 37.

Letačka dužnost člana posade vazduhoplova koji pruža usluge iz vazduha može da traje najduže 4 sata i 30 minuta u toku 24 sata, ako se letačka dužnost vrši jednokratno ili najduže šest sati ako se letačka dužnost vrši dvokratno, s tim što prvi deo može da traje najduže četiri sata.

Kad član posade vazduhoplova koji pruža usluge iz vazduha vrši letačku dužnost dvokratno, prekid između prvog i drugog dela trajanja letačke dužnosti mora trajati najkraće dva sata.

Radno vreme člana posade vazduhoplova koji pruža usluge iz vazduha može da traje najviše 12 sati i ne može da se produži.

Član posade može tokom jednokratnog vršenja letačke dužnosti obaviti najviše 45 poletanja, odnosno najviše 60 poletanja tokom dvokratnog trajanja letačke dužnosti.

Traganje i spasavanje

Član 38.

Letačka dužnost člana posade vazduhoplova koji učestvuje u traganju i spasavanju može da traje najduže 4 sata i 30 minuta u toku 24 sata, ako se letačka dužnost vrši jednokratno ili najduže šest sati ako se letačka dužnost vrši dvokratno, s tim što prvi deo može da traje najduže četiri sata.

Kad član posade vazduhoplova koji učestvuje u traganju i spasavanju vrši letačku dužnost dvokratno, prekid između prvog i drugog dela vršenja letačke dužnosti mora trajati najmanje jedan sat.

Radno vreme člana posade vazduhoplova koji učestvuje u traganju i spasavanju može da traje najviše 12 sati i ne može da se produži.

Ograničenje trajanja letačke dužnosti tokom školovanja i obuke

Član 39.

Letačka dužnost instruktora letenja (FI) koji osposobljava lica u cilju sticanja dozvola za privatne i profesionalne pilote ili ovlašćenja za instrumentalno letenje, može da traje najduže osam sati u toku 24 sata.

Pri tome, instruktor letenja sme da tokom njegovog radnog vremena koje je vezano za obuku radi sticanja dozvola za privatne i profesionalne pilote i ovlašćenja za instrumentalno letenje obavi najviše 40 poletanja.

Trajanje letačke dužnosti instruktora za tip vazduhoplova (TRI/CRI) koji osposobljava lica radi sticanja ovlašćenja za tip vazduhoplova određuje se u skladu sa odredbama čl. 13. i 14. ovog pravilnika.

Pri tome, instruktor za tip vazduhoplova može da tokom njegovog radnog vremena koje je vezano za obuku radi sticanja ovlašćenja za tip vazduhoplova obavi najviše 15 poletanja.

Panoramsko letenje

Član 40.

Letačka dužnost na panoramskim letovima može da traje najduže deset sati u toku 24 sata i može da se produži najviše do 2 sata, ali samo radi pozicioniranja vazduhoplova iz baze ili u bazu.

Član letačke posade sme da, u toku vršenja letačke dužnosti na panoramskim letovima, provede najviše sedam sati za komandama vazduhoplova. Ovo vreme može da se produži za najviše dva sata, ali samo radi pozicioniranja vazduhoplova iz baze ili u bazu.

Član letačke posade na panoramskim letovima sme da provede za komandama vazduhoplova najviše tri sata bez prekida.

Tokom trajanja letačke dužnosti na panoramskim letovima, član letačke posade ima pravo na prekide koji ne smeju da traju manje od 30 minuta.

Vazduhoplovni subjekat je dužan da odredi prekid tokom letačke dužnosti na panoramskim letovima tako da:

- ako letačka dužnost traje kraće od tri sata, prekid ne sme da traje manje od 30 minuta;
- ako letačka dužnost traje između tri sata i šest sati, prekid ne sme da traje manje od jednog sata;

- ako letačka dužnost traje između šest sati i osam sati, prekid ne sme da traje manje od 1 sata i 30 minuta;
- ako letačka dužnost traje preko osam sati, prekid ne sme da traje manje od dva sata.

Po završetku letačke dužnosti na panoramskim letovima, član letačke posade ima pravo na odmor od najmanje 12 sati.

Glava četvrta
PRELAZNE I ZAVRŠNE ODREDBE

Prestanak važenja ranijeg propisa

Član 41.

Danom stupanja na snagu ovog pravilnika prestaje da važi Pravilnik o vremenu letenja, vremenu letenja u dugolinijskom saobraćaju, vremenu letenja noću, dnevnom radnom vremenu, broju poletanja i sletanja u toku radnog vremena i dužini dnevnog odmora članova posade vazduhoplova ("Službeni list SRJ", br. 51/92 i 38/95).

Završna odredba

Član 42.

Ovaj pravilnik stupa na snagu 28. marta 2009. godine.

Broj 1/0-01-0002/2008-007
U Beogradu, 13. oktobra 2008. godine

Savet

Predsednik,
Milutin Mrkonjić, s.r.

Prilog I

ИЗВЕШТАЈ ВОЂЕ ВАЗДУХОПЛОВА
О ПРОДУЖЕЊУ ВРЕМЕНА ЛЕТАЧКЕ ДУЖНОСТИ
- Commander's discretion report - Extension of Flying Duty Period -

Секција А:

Part A:

Адреса произвођача: <i>Operator</i>	➤ _____	Име ваздухопловца: <i>Aircraft type</i>	➤ _____
Број лета: <i>Flight</i>	➤ _____	Вођа ваздухоплова: <i>Commander</i>	➤ _____
Датум: <i>Date</i>	➤ _____		

Секција Б:

Part B:

1. Обавезно одмор између 22 00-06 00 по локално време: <i>Rest period between 22 00-06 00 local time</i>	➤	☐	ДА <i>YES</i>	☐	НЕ <i>NO</i>
2. Претходно време одмора: <i>Previous rest time</i>	➤		сати <i>Hours</i>		минута <i>minutes</i>
3. Празничном дозвољено време летачке дужности: <i>FDP allowed on public holidays</i>	➤		сати <i>Hours</i>		минута <i>minutes</i>
4. Додатно радно време: <i>Extra duty</i>	➤		време прекоца <i>actual time off</i>	време почетак дана <i>actual</i>	прекоца <i>extra</i>
5. Време које је командоване посаде преко ванредних изјављено: <i>Time spent by an aircrew crew member outside the cockpit</i>	➤		сати <i>hours</i>	минута <i>minutes</i>	☐ <i>сваки Set</i> ☐ <i>простор за одмор Rest room</i>
6. Наведено допуњено време летачке дужности: <i>Entered allowed FDP</i>	➤		сати <i>Hours</i>		минута <i>minutes</i>

Повишено путовање <i>Exceed of flight</i>						
	Плановано <i>Schedule (planned)</i>		Локално време <i>Local time</i>		Реално <i>Actual</i>	
	Локација <i>Location</i>	UTC			UTC	Локално време <i>Local time</i>
Почетак дужности <i>Beginning of duty</i>				Дужност је почела <i>Duty has begun</i>		
Почетак лета <i>Take off</i>				Почетак лета <i>Take off</i>		
Закретање лета <i>Arrival</i>				Закретање лета <i>Arrival</i>		
Почетак лета <i>Take off</i>				Почетак лета <i>Take off</i>		
Закретање лета <i>Arrival</i>				Закретање лета <i>Arrival</i>		
Почетак лета <i>Take off</i>				Почетак лета <i>Take off</i>		
Закретање лета <i>Arrival</i>				Закретање лета <i>Arrival</i>		
Почетак лета <i>Take off</i>				Почетак лета <i>Take off</i>		
Закретање лета <i>Arrival</i>				Закретање лета <i>Arrival</i>		
Крај дужности <i>Ending of duty</i>				Крај дужности <i>Ending of duty</i>		
				Време лета <i>Block time</i>		

Продужено време летачке дужности на одмор <i>Commander's discretion extended</i>		сати <i>Hours</i>		минута <i>minutes</i>
Реализовани сати <i>Hours realized</i>				

Секција Ц: Извештај вође ваздухоплова
Part C: Commander's report

Потпис вође ваздухоплова:
Commander's signature:
Датум:
Date:

Неправилности уочене од стране авио-превозника и предузете мере <i>Operator's observations and measures taken:</i>

Одговорно лице летачке делатности
Pilot/holder Flight Operation

Име и презиме:
Name:
Потпис:
Signature:
Датум:
Date:

Prilog II

ИЗВЕШТАЈ ВОЂЕ ВАЗДУХОПЛОВА О СКРАЂЕЊУ ОДМОРА

Commander's discretion report - reducing the rest time

Секција А:

Part A:

Авио-опременик: <i>Crewmember</i>	➤ _____	Тип ваздухоплова: <i>Aircraft type</i>	➤ _____
Број лета <i>Flight</i>	➤ _____	Вођа ваздухоплова: <i>Crew leader</i>	➤ _____
Датум: <i>Date</i>	➤ _____		

Секција Б:

Part B:

Време почетка предходног лета: <i>Last flight started at:</i>		UTC/локално <i>UTC/Local</i>
Време завршетка последњег лета: <i>Last flight ended at:</i>		UTC/локално <i>UTC/Local</i>
Привремено и прописано време одмора: <i>Rest period under applicable regulations</i>		часова <i>Hours</i>
Најдуже могући почетак одмора: <i>Calculated earliest rest available time:</i>		UTC/локално <i>UTC/Local</i>
Време почетка следећег лета: <i>The starting of the following flight:</i>		UTC/локално <i>UTC/Local</i>
Скрађено време одмора: <i>Rest reduced with:</i>		часова / минута <i>Hours/minutes</i>
Остаток времена: <i>Official crew:</i>		

Потпис вође ваздухоплова:

Commander's signature:

Датум:

Date:

Неправилности узете од стране авио-превозника и предузете мере <i>Operator's observations and measures taken</i>

Напомена: Сви времени морају бити изражени понашама следећим начиним: датум/час (0 до 59), изражено у UTC и локалном времену
Note: All periods will be reported in the form of: date/hour (by 0 numbers), expressed also in UTC and Local Time

Општорно време летачке дужности

Pilot/holder Flight Operations

Име и презиме:

Name:

Потпис:

Signature:

Датум:

Date: